

- Noot 14 – Het maken van een levenslijn of familiestamboom, en het verzamelen van materialen.

Een levenslijn

Tijdens het kennismakingsgesprek of in het eerste themagesprek kunt u met iets bijzonders beginnen: het maken van een levenslijn. U kunt de verteller uitnodigen om in grote lijnen iets te zeggen over de mijlpalen, de belangrijke momenten, hoogte- en dieptepunten van zijn of haar leven. Dit tekent u vervolgens in op een zogenaamde *levenslijn* (zie plaatje). Op dat moment gaat u er niet uitvoerig op in, maar geeft aan dat u er in de komende gesprekken samen over zult doorpraten. Door middel van een levenslijn krijgt u als luisteraar aan het begin al meteen een overzicht en indruk van de levensloop. Ook heeft u een paar kapstokjes om de verhalen die u straks zult horen, in de tijd te plaatsen. Voor de verteller is het vaak verrassend om gevraagd te worden de belangrijkste zaken op een lijn te plaatsen. Het zet aan tot ordening en bezinning: wat moet er wel in en wat niet? Hoe is mijn leven globaal verlopen? Zijn de lijnen een beetje in evenwicht met elkaar? Wat voor indruk geeft deze levenslijn mij zelf? Geeft het weer een ander beeld of gevoel dan ik altijd had gehad?

Het tekenen van een levenslijn

Het tekenen van een levenslijn kan op vele manieren. U kunt bijvoorbeeld een lange lijn op een A3-papier tekenen. Zet een 0 (geboorte) aan het begin van de lijn en de leeftijd van de verteller op dit moment aan het einde van de lijn, of gebruik jaartallen.

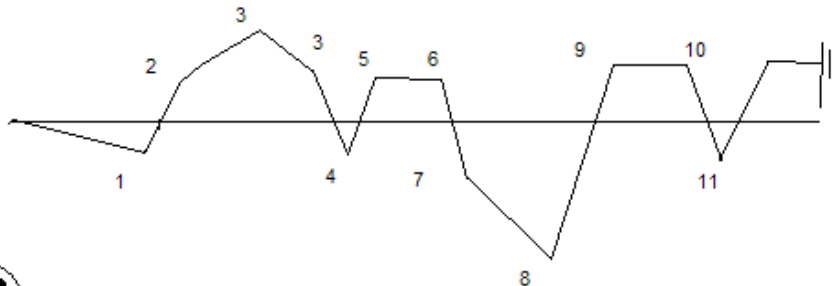
Vraag de verteller om zijn of haar leven in te delen in *periodes*. Hij of zij kan zelf bepalen welke periodes dat moeten zijn. Dit kan bijvoorbeeld aan de hand van levensperiodes (kind, puber, verloofd, huwelijk, kinderen en kleinkinderen, weduwe, ouderdom) of van verschillende soorten werk. Het kan ook een indeling zijn op grond van 'voor' en 'na' de migratie naar Nederland, of van de plaatsen waar men gewoond heeft.

Teken de periodes in op de levenslijn en zet bij de genoemde periodes de leeftijd van de verteller, bijvoorbeeld 0-8 jaar: opgroeien op platteland van Turkije, 15-18 jaar: keukenhulp in restaurant Istanbul, 25 jaar: naar Nederland, 31 jaar: ongeluk in fabriek, 42-44 jaar: periode terug in Turkije, 60 jaar: pensioen.

Vraag vervolgens welke *mijlpalen*, *hoogte- en dieptepunten* belangrijk waren, zoals huwelijk, geboorte van kinderen, overlijden van ouders, partner of kinderen, pensioen, de keuze voor een partner, opleiding, baan, werkloosheid, of stoppen met werken. De hoogtepunten kunnen boven de middellijn worden opgeschreven, de dieptepunten eronder.

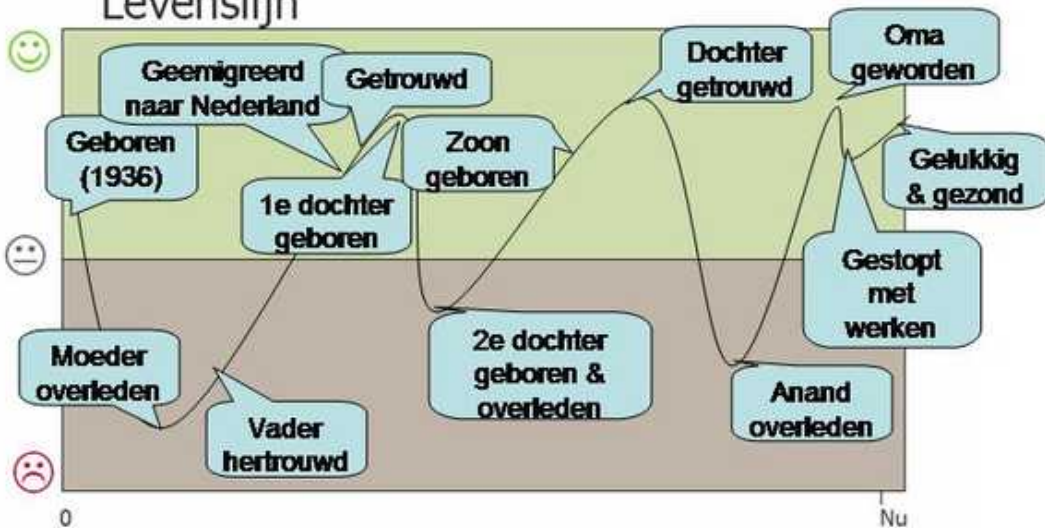
Teken de mijlpalen in op de levenslijn en geef met een trefwoord aan om welke mijlpaal het gaat. Bijvoorbeeld: 'school', 'opleiding', 'huwelijk', 'geboorte oudste zoon', enzovoort. Schrijf en teken met potlood, dan kunt u later nog gemakkelijk wijzigingen aanbrengen.

Voorbeelden van een levenslijn¹:

1. Leeft arm, verlaat school. (11 jaar)	7. Gaat naar Nederland(26 jaar)
2. Krijgt baantje als knecht. (13 jaar)	8. Moeder overlijdt(30 jaar)
3. Opent eigen zaak. (18 jaar)	9. Geboorte 1e kleinkind(42 jaar)
3. Verdient weinig, maar is onafhankelijk (18 jaar)	10. Geboorte kleinkinderen
4. Gaat door een moeilijke periode(18 jaar)	11. Moet stoppen met werken, overlijden vader. (45+)
5. Trouwt (19 jaar)	12. Leeft gelukkig met kinderen en kleinkinderen
6. Krijgt eerste kind(20 jaar)	

Levenslijn

¹ Voor meer voorbeelden zie www.sociaalverhaal.nl

*Met oudere migranten in gesprek over hun levensverhaal –
Mijn leven in kleur*

De levenslijn die u zo globaal heeft ingevuld, neemt u telkens weer mee naar de gesprekken. Als het aan de orde is, kunt u de lijn erbij nemen om te zien over welke periode het gesprek op dat moment gaat. Ook kunt u naar aanleiding van het gesprek vragen of er misschien iets moet worden toegevoegd aan de levenslijn: er blijkt misschien bij nader inzien toch nog een andere indeling te maken of een mijlpaal in te vullen die nog niet was genoemd.

Een levenslijn lijkt misschien veel en ingewikkeld, maar al pratend komt het overzicht. De kunst is om in deze fase echt bij de hoofdlijn te blijven en niet al te gaan uitweiden over allerlei details. U moet zich als luisteraar dan ook 'bedwingen' om veel vragen te gaan stellen, maar u kunt deze vragen natuurlijk wel alvast noteren of er een aantekening van maken. Maar het gaat nu om het levensverhaal 'in vogelvlucht', om 'de feiten op een rij'.

Als u merkt dat dit voor de verteller een aantrekkelijke vorm is, doet zich wellicht tijdens een van de volgende gesprekken de gelegenheid voor om te vragen op welke periode van het leven de verteller met dankbaarheid of plezier, of juist met pijn en verdriet, terugkijkt. Als u er echt over gaat doorpraten, kunt u bijvoorbeeld met *kleuren* aangeven wat de betekenis van de verschillende periodes voor de verteller is geweest. Donkere kleuren duiden dan op moeilijke tijden en op dieptepunten, lichtere kleuren op de mooie periodes en hoogtepunten in het leven. Naast of in plaats van kleuren kunt u ook vragen om een *titel* te geven aan de verschillende periodes van het leven en/of aan het leven als geheel. Schrijf die titels erbij.

U hoeft niet alles vóór de ander te tekenen. Misschien wil iemand zelf wel de levenslijn indelen en er titels bij schrijven. Kijkt u maar wat er mogelijk is en wat de verteller wil. Als het lukt, geeft het bijna altijd een verdieping aan het gesprek. Maar ook hier geldt: niets moet, u heeft de vrijheid om het te doen op de manier die bij de verteller en bij u als luisteraar past.

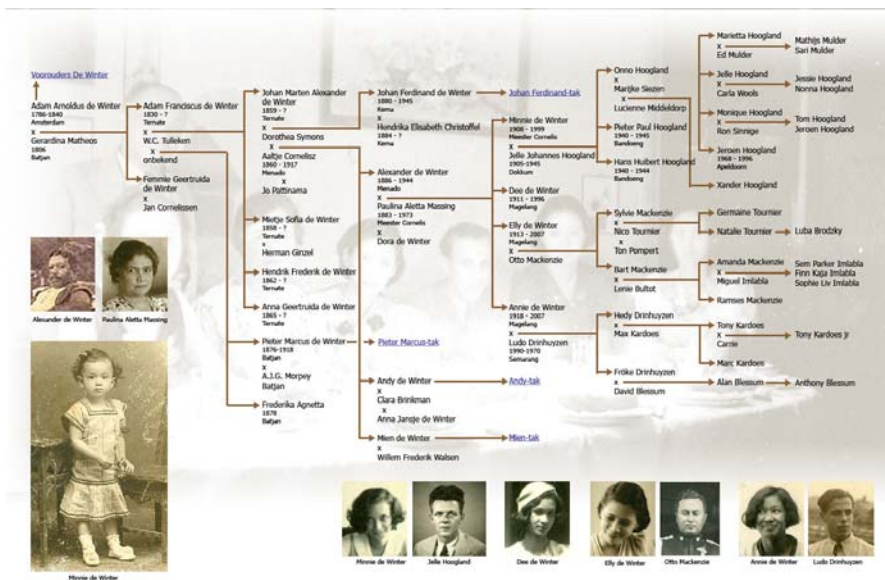
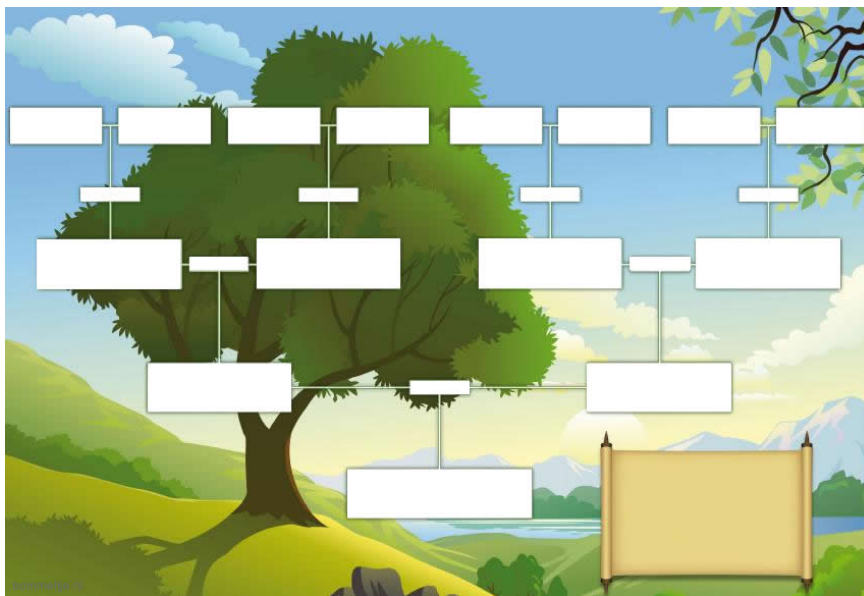
Aan het einde van de gesprekken kunt u de levenslijn nog eens samen bekijken: u kunt deze eventueel bijstellen of er nog iets aan toevoegen, misschien moeten de kleuren of titels na de gesprekken ook wel veranderd worden omdat de verteller een ander perspectief op zijn of haar leven heeft gekregen (sommige periodes waren misschien wel minder donker dan ze leken). Vraag de verteller hoe zij of hij nu naar deze levenslijn kijkt. Wat is in de gedachten of in het gevoel daarover veranderd? Als u ook een levensboek gaat maken, kan het opnemen van de levenslijn een mooie samenvatting zijn van kernmomenten uit het levensverhaal. Ook kan het een leidraad zijn voor de indeling van de hoofdstukken. Voor de lezer kan het een hulp zijn om overzicht op het leven van de verteller te krijgen, en de verhalen in de juiste tijd en context te plaatsen.

*Met oudere migranten in gesprek over hun levensverhaal –
Mijn leven in kleur*

De familiestamboom

Tijdens de kennismakingsbijeenkomst kunt u de verteller eventueel ook voorstellen om een eenvoudige stamboom van de familie te maken. Samen zet u dan op een rij hoe de familie in elkaar zit, hoe (overgroot)opa's en oma's, vader en moeder, eventuele broers en zussen, kinderen en kleinkinderen heten, en wanneer zij geboren zijn. Als de familie groot is, moet u misschien een selectie maken of niet alle namen noemen. U kunt dan volstaan met het aangeven van het aantal: bijv. tante 1 heeft vijf kinderen, drie kleinkinderen, twee achterkleinkinderen. Als er foto's zijn, kunt u deze (eventueel ook in een later stadium) erbij plakken. Hoe u dit vorm geeft, hangt af van uw creativiteit en de vaardigheden die u heeft op de computer.

Voorbeelden van een familiestamboom²:

² Zie ook www.carjelle.nl

Materialen verzamelen

Nadat u de levenslijn en de stamboom hebt gemaakt, kunt u de verteller vragen om voor de themagesprekken ook foto's of voorwerpen tevoorschijn te halen die daarbij van betekenis zijn (geweest). U kunt denken aan een jeugdfoto, een schoolfoto of een trouwfoto.

Maar misschien zijn er ook wel dierbare gebruiksvoorwerpen, oorkondes, kledingstukken, muziekinstrumenten, of sieraden uit de familie en/of uit het land van herkomst. Het moet in ieder geval iets zijn wat een binding heeft met een periode uit het levensoverzicht.

Suggesties voor voorwerpen, foto's of ander materiaal

Foto's, Ansichtkaarten, tekeningen, landkaarten, typische (gebruiks)voorwerpen - muziekinstrumenten, of producten- uit de streek of het land waar de verteller vandaan komt. Boeken, oude kranten, gedichten, (heilige) teksten, diploma's, foto's van of voorwerpen bij feestdagen, kleding, religieuze afbeeldingen, logo's van of andere herinneringen aan organisaties waarvan men lid was of bedrijven voor wie men heeft gewerkt, getuigschriften, vakantiefoto's, herinneringen aan huisdieren, foto's van geliefde filmsterren, of muzikanten die men bewonderde, spelletjes die men graag speelde, speelgoed van vroeger, geld uit land van herkomst, postzegels, recepten, dingen uit natuur (schelpen, stenen, zand, vruchten of zaden van bomen).